

PANUN pakinoita

Oulun Wiikko sanomista sananen

Viime sunnuntainumerossa kerrottiin kuuluisan Oulun »Päärtäalin» 110-vuotismerkkipäivästä, joka senpuolesta antaisi aihetta hyvinkin alakertaan. Kerrottiin myös Bergdahlien merkittävästä julkaisu- ja toiminnasta viime vuosisadalla ja taustan valaistamiseksi myös Barckien julkaisu- ja toiminnasta. Tällöin mainittiin eräs äsköhdassa, että tänä vuonna tulee kuluneeksi 110 vuotta Barck vanhemman aloittaman Oulun Viikkosanomialehden lakkaamisesta. Hätkähdin tuota lausetta ikäänkuin olisi joku lehti juuri tuoreeltaan joutunut lopettamaan toimintansa. Nyt tuli »lapsus», sen tajusin heti, mutta mistä minoin »lapsus» memoriae — muistirehdyks?

Oulun Wiikko-Sanomian alkoi ilmestyä täällä vuonna 1829, kaksi vuotta sen jälkeen, kun kuuluisa Christian Evert Bark vpi oli hankkinut tänne kaupungin ensimmäisen kirjapainon ja itse muuttanut tänne Turusta. Lehden julkaisija ja siis myös kustantaja oli faktori Barck. — Nauttien sivistysharrastustensa takia alun perin kaupungin suomenkielisten kannatusta sai hän kohta lehtisuunnitelmiin ryhtyessään ryhmittymään sen ympärille arvovaltaisen joukon kaupungin etevimpiä henkisen työn tekijöitä, jotka ottivat lehden toimittamisen vastuulle. Näitä oli mm Oulun triviaalikoulun rehtori, sittemmin kirkkoherra Pietari Ticklen, tunnettu myös runoilijana.

OWS oli perustamisvaiheessaan maan toinen suomenkielinen sanomalehti ja ikäjärjestyksessä kolmas. Suomenkieliset Tietosanomat, Litzeliuksen lehti, jonka perustamisesta vuosi sitten tuli kuluneeksi 175 vuotta, oli ensimmäinen, mutta nuorena kuollut saman kaupungin toinen yritys Turun Viikko-Sanomien järjestyksessä toinen, keran jo nukahtanut, mutta samana vuonna uudelleen startannut. OWS sai varsin suopean vastaanoton, mutta monta vaikeutta oli silti edessäpäin. Turussa-kaan ei tilanne sanomistomme uranuurtajien kannalta ollut paljoa parempi, mutta kun turkulainen lopullisesti nukahti jo 1831, OWS sentään yhtämittaa ilmestyi ensimmäisessään vaiheessaan vuoteen 1834 saakka. Toista vuoden tauon jälkeen lehteä kuitenkin jatkettiin, mutta tässä vaiheessa vain vuosina 1836—37, minkä jälkeen seurasi parin vuoden pysähdys.

1836 oli jo itse Elias Lönnrotin tekemisissä Chr. E. Barckin kanssa, sillä hänen toimestaan alkoi Barckin painossa 1836 ilmestyä maamme ensimmäiseksi aikakauslehdiksi mainittu Mehiläinen, jota Kalevalan kokoojamme, joka edelleen toimi Kaajanissa piirilääkärinä, toimitti Ämmäkosken partaalla. Kumpikin lehti menestyi kohtalaisen hyvin eikä niiden molempien lakkaamiseen yhtäkkiä 1837 vaikuttanutkaan tällä kertaa taloudellinen huoli niinkään paljoa kuin kahden miehen kiivaus ja muutama harkitsematon sana, kuten Kalevan historian kirjoittaja, lehtori Reino Routavaara mainitsee eräässä tutkielmaansa. Mm Lönnrotille tuo tieto tuli yllätyksenä. Kun OWS:n toimittamista sitten 1840 jälleen jatkettiin, oli kustantajana kuitenkin Barck.

1840 saatiin aikaisempi apu-toimittaja kollega Hannu Nyman varsinaiseksi toimittajaksi ja jälleen ilmestyi jo tuttuotsikkoinen lehti kuluun kansan käsissä. Lyhyt oli lento tällä kolmannellakin kerralla, sillä jo 1841 julkaiseminen loppui, samana vuonna siis, jona Johan Bergdahl aloitti kirjakauppatoimintansa mentyään naimisiin kirjansitomoniastajan leskirouva Holmströmin kanssa. Ainoassa maininnassa, minkä P. W. Snellmanin kertomus Oulun Kauppa-seuran toiminnasta 1771—1939 sisältää Johan Bergdahlilta, hänet mainitaankin kirjansitojamestariksi.

Oulun Wiikko-Sanomien väikeminen muodostuikin nyt pittemmäksi kuin tähän asti ja oli

täysi syy pelätä, että asia peräti unohtuisi. Molemmat Oulun ensimmäiset lehdet olivat pois-sa markkinoilta ja kaupunki alkoi vähissä erin selvästi ruotsalaistua. Kun lehti sitten 1852 kuitenkin uudelleen aloitettiin, (tällöinkin vielä otsikko kirjoitettuna seuraavasti: Oulun Wiikko-Sanomia) ryhtyikin toimittajaksi itse Elias Lönnrot, mutta hänen toimintansa ei muodostunut pitkäaikaiseksi, koska hänet jo kohta nimettiin M. A. Castrenin seuraajaksi suomenkielen professorinviran haltijana Helsingin yliopistossa. Viikkosanomia kuitenkin ilmestyi vuodesta vuoteen valliten yksin ja ainoana koko laajan Pohjois-Suomen, vieläpä koko Pohjanmaan kirjallisia markkinoita. Vv 1866—67 oli sillä yhdeksän kuukauden ajan ankarana kilpailijana eräässä mielessä liberaaliradikaalinen Pohjan-Tähti, jota entinen aliupseeri, opettaja ja kynämies Johan Rännäri uskaliaasti kustansi. Mutta Oulun Viikkosanomilla oli jo nyt sellainen asema ettei sitä niin vain järkytetty. Sillä oli myös pirteitä toimittajia, kuten mm Lönnrotin seuraaja, khra Juhana Bäckvall, tunnettu myös runoilijana, aikaisemmin Oulun Oulunsalon kappalainen. Vuodesta 1867 jatkoi OWS yksin oululaisen lehtitradition luomista. Vasta 70-luvulla alkoivat olosuhteet muuttua ja vasta olosuhteitten muuttuessa alettiin lehtivanhuksekin toimintaa enemmän arvostella. 1876 perustettiin ensimmäinen kilpailija, Pohjois-Suomi, ensimmäisenä päätoimittajana kirjailija ja maisteri J. A. Bergman. Seuraavana vuonna tapahtui jo rynnistys. Nämä suomalaiset ja suomenkieliset lehdet saivat ruotsinkielisen ja -mielisen kilpailijan, Uleåborg Tidning, jonka ensimmäinen päätoimittaja oli kirjailijana tunnettu Evald Ferdinand Jansson. Jansson vaikutti tuolloin opettajana Oulussa. Saman vuoden syksyllä ilmestyi Kivekkään Kaiun näytenumero ja seuraavan vuoden alusta, -78, alkoi se vakinaisesti. Maisteri K. F. Kivekäs oli saanut koulutuksensa Uudessa Suomettaressa, minkä lisäksi hän oli liittynyt OWS:nkin toimittukseen huomatakseen sen kuitenkin rutivanholliseksi ja kankeaksi tarkoituksiinsa. Ny* oli jo yhtäkkiä neljä lehteä, kaikki sanomalehtiä. Seuraava vuosi muodostui sitten Kaarlo Kramsun, tunnetun runoilijamme, toimittaman Oulun Viikkosanomialehden viimeiseksi. Siitä voi tosiaan sanoa, niinkuin lehtori Routavaara Kalevan historiassaan, että se »lopullisesti nukahti väsyneenä oudoksuttavaan ja uudenaikaiseen journalistiseen taistelun melskeeseen». Siis vasta tällöin, 1879, eikä 1841 lakkasi OWS.

1879 perustettiin jälleen uusi lehti, Oulun Lehti, jonka aloitti OWS:n viimeinen toimittaja Kaarlo Kramsu ja seuraavat vuodet toivat jälleen uutta verta oululaislehdistöön, mutta asiani oli nyt tällä kerralla vain tämä, todeta OWS:n ikä.

P a n u.